

Словени опет међу нама

Врсте насеобина, типови кућа, култура сахрањивања, грнчарија, извори егзистенције и исхрана, накит, оруђе и оружје, све су то истраживачке теме на основу којих се одређује посебност петнаестак протоисторијских култура везаних за Словене. Оно што је заједничко за Словене, својеврсни и најважнији знак њиховог цивилизацијског присуства на одређеном простору су „слепоочничарке” – врста накита за главу

ИСТОРИЈА

Ђура Харди

После *Словенских сџарина*, класика чешке и словенске археологије Лубора Нидерлеа публикованог давне 1954. године у Матици српској, и дела француског слависте Франсиса Конта *Словени* (Ф. Вишњић, Београд 1989), новосадска „Академска књига” недавно је издала два монументална дела руског археолога и историчара светског угледа, академика Валентина Васиљевича Седова (1924–2004): *Словени у далекој прошлости* и, њен својеврсни наставак, *Словени у раном средњем веку* (Академска књига, Нови Сад, 2013).

Друга књига Валентина Васиљевича обухвата историју Словена од 5. до 11–12. века. Дакле, бави се последњом фазом некадашњег општесловенског периода, започетом великом сеобом народа. Словени у том раздобљу заузимају велики простор, од Балтичког приобаља на северу до Пелопонеза на југу, и од Лабе (Елбе) на западу до Волге на истоку Европе. Тада они постају покретачка сила која је трајно закорачила на тло римско-византијске цивилизације. Епоха се завршава као природно исходите процес дугог трајања у којем се словенски свет дели на више етничких група, а заједнички прасловенски језик на посебне језике. Последњу фазу словенског заједништва суштински одликује постојање више археолошких култура. Оне нису биле само ексклузивно словенске: своју материјалну културу Словени често деле с другим етникумима, а евидентна акултурација, условљена ширином заузетог простора, доприноси настанку засебних словенских група и народа у перспективи.

Дело је подељено на две целине. У првој је дат детаљан преглед археолошких култура које се односе на словенски простор. Међу њима је и аварска, с обзиром на утицај Авара на Словене. Врсте насеобина, типови кућа, култура сахрањивања, грнчарија, извори егзистенције и исхрана, накит, оруђе и оружје, све су то истраживачке теме на основу којих се одређује посебност петнаестак протоисторијских култура везаних за Словене. Поред тога, не заборавља се на међусобну компарацију и заједничку типологију културе код Словена и њихових суседа. Оно што је заједничко за Словене, својеврсни и најважнији знак њиховог цивилизацијског присуства на одређеном простору су *слепоочничарке* – врста накита за главу (главља), посебно оне са S-завршетком.

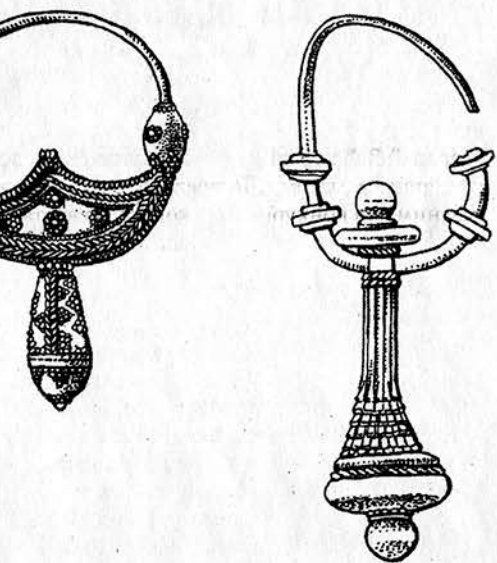
Анти и С(к)лавини, две најзначајније словенске групе посведочене у писаним изворима, спајале су се у области доњег Дунава на граници Византијског царства. Попут многих других народа, богатство ромејских провинција је и њих неодољиво привлачило. С(к)лавини су носиоци најраспрострањеније прашко-корчешке културе (од горње Елбе до средњег Дњепра). Анти припадају пењковској култури (црноморски лук, између Дњестра и Северског Донца).

На основу археолошке грађе једино се за Анте може тврдити да су представљали засебну дијалекатску групу прасловенске језичке заједнице. У свом етосу, Анти су баштинили део иранског културног, језичког и етничког наслеђа с Понта. О њиховом дијалекту, због раног расељавања и симбиозе са другим Словенима, не може се рећи ништа више. Међутим, Анти су дали допри-

нос етно-генези неколико словенских народа. Код разматрања досељавања Словена на Балканско полуострво (6–7. век) аутор закључује да је то једина словенска регија у којој археолошка грађа за сада нема водећу улогу у проучавању процеса. Њено место заузимају релативно многобројни извештаји византијских писаца и анализа топонима. Остављајући (на овом месту) Србе и Хрвате по страни, аутор каже да се поједини етними балканских и источнословенских племена, попут Смољана и Северјана, могу повезати с њиховим заједничким пореклом. У случају Дреговита и Дреговича пак, реч је о топографској етимологији која указује на мочварно тло. Климатске промене – отопљење и смањење падавина – које су захватиле Прибалтик и Северноруску равницу у 7. веку, допринесе интензивнијим сеобама Словена и освајању нових обрадивих површина.

Други део књиге посвећен је формирању словенских народа и држава с прегледом њихове ране политичке историје. Поглавља су посвећена етно-генези Бугара, Чеха, Хрвата, Срба, Пољака, источнословенске језичке заједнице, то јест староруског народа. Истовремено, посебни наслови су посвећени и алпским Словенима, Великој Моравској, панонским Словенима, Охриду с околином. Настанак посебних словенских народа као засебних језичко-етничких заједница био је одређен процесом распада прасловенске заједнице. Овај процес се није одвијао свуда и истовремено.

Позни (пра)словенски језичко-етнички период карактерише дијалекатска и племенска

„Слепоочничарке”, врста накита код старих Словена

Од 5. до 11–12. века Словени заузимају простор од балтичког приобаља до Пелопонеза

